

ВІДГУК

офіційного опонента – кандидата педагогічних наук,

доцента Чекан Оксани Іванівни

на дисертацію Листопад Наталії Леонідівни

з теми: «Педагогічні умови формування цифрової культури студентів педагогічних коледжів», поданої на захист до спеціалізованої вченої ради Д 41.053.01 Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Актуальність і доцільність проблеми дослідження, обраної Н. Листопад, не викликає сумнівів. У нині чинному державному стандарті дошкільної освіти (БКДО 2021) передбачено формування у дітей старшого дошкільного віку цифрової компетентності, що вимагає відповідної підготовки майбутніх вихователів до означеного виду діяльності. У державному стандарті підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти (2021 рік) також передбачено сформувати у майбутніх вихователів здатність формувати у дітей необхідні навички цифровізації для забезпечення їхньої успішної інтеграції в сучасне інформаційно-насичене суспільство. Схвальним є те, що саме у педагогічних коледжах закладається підґрунтя цифрової культури майбутніх вихователів. Отже, підготовка вихователів, здатних формувати цифрову компетентність дітей, є інвестицією в майбутнє всього суспільства. З огляду на зростаючий попит на цифрову грамотність у всіх сферах життя, дисертаційна робота набуває особливої актуальності та вагомості.

У дисертації Н. Листопад представлено інноваційну методику формування цифрової культури, що включає теоретичну підготовку та їхню готовність до педагогічних інновацій. У сучасному світі технології, що базуються на використанні інформації в цифровій формі, активно застосовуються в усіх сферах соціальної, професійної та побутової

життєдіяльності людини. Відповідно до означеної тенденції відбувається цифрова трансформація ринку праці, сфери культури, освіти тощо. Можна стверджувати, що цифровізація суттєво впливає на формування нового цифрового покоління, забезпечує успіхи в економіці та соціальній сфері України. Одним із головних результатів упровадження єдиного державного вебпорталу електронних послуг (Портал Дія) стало забезпечення доступності інформаційних ресурсів і послуг для всіх громадян України.

Позитивним є те, що у дослідженні Н. Листопад враховано ситуацію, яка склалася внаслідок пандемії коронавірусу COVID-19 та військової агресії Росії проти України, що, за словами авторки, сприяло мобілізації та цифрової трансформації освітньої системи, прискоренню реалізації набутого потенціалу цифрових технологій в освіті, переходу на нові форми та способи організації освітнього процесу в педагогічному коледжі.

Вагомість дослідження визначається ще й тим, що входження України в європейський освітній простір актуалізує проблему підвищення якості та конкурентоспроможності освіти відповідно до вимог інноваційного сталого розвитку суспільства, що у свою чергу формує соціальне замовлення на нові підходи в системі освіти, нестандартне мислення, нове ставлення педагога до своєї професійної діяльності, результатом якої має бути виховання людини з актуальними знаннями, критичністю мислення, творчою ініціативою, високим адаптаційним потенціалом. За таких умов інноваційна педагогічна діяльність стає невід'ємним чинником розвитку професійного становлення кожного вихователя. Саме тому для дошкільної освіти пріоритетом повинна стати така підготовка фахівців, яка базується на формуванні у них нових світоглядних позицій, ціннісних орієнтацій, творчих здібностей, професійної гнучкості, готовність їх до педагогічних інновацій. У зв'язку з цим, вагомим значення набуває підготовка майбутніх вихователів саме у закладах фахової передвищої освіти до ефективного використання інформаційно-комунікаційних технологій, критичного оцінювання інформації та її застосування в різноманітних формах освітньої взаємодії. Такий підхід створює передумови

для розвитку цифрової грамотності у дітей дошкільного віку, що є ключовим для їхнього подальшого навчання та інтеграції у сучасне цифрове суспільство.

Необхідність впровадження інноваційних технологічних рішень у педагогічну практику закладів дошкільної освіти визначає новий вектор розвитку освітнього процесу, в якому майбутній вихователь стає посередником між дитиною та безмежним цифровим світом. Актуальним є завдання не тільки в навчанні дітей технічних навичок, а також у формування їхньої здатності до навчання впродовж життя, соціальної адаптації та особистісного розвитку в контексті неперервної зміни та еволюції цифрових технологій.

Отже, дослідження Н. Листопад проектує стратегічну позицію у реформуванні освітнього процесу, визначаючи напрями розвитку професійних компетентностей майбутніх вихователів, які відповідають сучасним викликам та забезпечують якісну освіту для наймолодших громадян суспільства.

Відзначимо, що завдання дослідження у дисертації Н. Листопад визначено достатньо чітко та структуровано. Кожне завдання сформульовано з урахуванням конкретних дій, які потрібно здійснити, та очікуваних результатів, що забезпечує можливість чітко відстежувати прогрес дослідження та оцінювати його ефективність.

Н. Листопад виявлено й чітко сформульовано основні суперечності, наявні у сфері формування цифрової культури в освіті, особливо у контексті професійної підготовки студентів педагогічних коледжів, а саме: «суперечність між соціальним замовленням на підготовку кваліфікованих фахівців, які можуть успішно діяти в умовах цифрового суспільства, та недостатньою теоретичною та практичною розробленістю цієї проблеми» та «суперечність між великим потенціалом цифрової культури та наявним несистематизованим практичним досвідом щодо її формування у студентів, відсутністю науково-обґрунтованих педагогічних умов та нестачею науково-методичного забезпечення». Робота Н. Листопад спрямована на теоретичне обґрунтування й експериментальну перевірку педагогічних умов формування

цифрової культури студентів, як от: стимулювання використання ІКТ в освітній діяльності, створення комфортного і безпечного цифрового освітнього середовища, використання професійно-зорієнтованого цифрового контенту та підтримку самостійної роботи студентів. Враховуючи зазначені суперечності та висвітлені підходи до їх розв'язання, можна стверджувати, що дисертанткою вдало було визначено суперечності, які наявні у практиці дошкільної освіти та розроблено відповідну технологію їх розв'язання.

Наукова новизна здобутих результатів Н. Листопад не викликає сумніву, адже вперше визначено, науково обґрунтовано й реалізовано педагогічні умови формування цифрової культури студентів спеціальності 012 Дошкільна освіта (стимулювання майбутніх вихователів ЗДО до ефективного використання інформаційно-комунікаційних технологій в освітній діяльності; організація комфортного і безпечного цифрового освітнього середовища; використання в освітньому процесі професійно-зорієнтованого цифрового контенту та фасилітативна підтримка самостійного його розроблення здобувачами фахової передвищої педагогічної дошкільної освіти). Розроблено блочну модель, яка охоплює такі блоки: цільовий, методологічний, структурно-теоретичний, процесуальний, методичний, діагностувально-оцінювальний, результативний, формування цифрової культури студентів педагогічних коледжів спеціальності 012 Дошкільна освіта; визначено і науково обґрунтовано зміст феномену «цифрова культура студентів педагогічних коледжів спеціальності 012 Дошкільна освіта» та його структуру в єдності когнітивно-операційного, мотиваційно-ціннісного і діяльнісно-праксеологічного компонентів; визначено рівні та критерії оцінювання сформованості цифрової культури студентів педагогічних коледжів спеціальності 012 Дошкільна освіта (пізнавально-орієнтовний, особистісно-рефлексивний, професійно-творчий) із відповідними показниками; схарактеризовано рівні сформованості цифрової культури студентів педагогічних коледжів спеціальності 012 Дошкільна освіта (поглиблений, достатній, задовільний, низький). Дисертантка намагалася визначити сутність

цілої низки супутніх понять феномена «цифрова культура вихователя закладу дошкільної освіти» («цифрова грамотність», «цифрова компетентність», «цифрова зрілість», «цифровий світогляд», «цифрове освітнє середовище педагогічного коледжу», «формування цифрової культури студентів педагогічних коледжів спеціальності 012 Дошкільна освіта»). Як, на нашу думку, не було такої необхідності, оскільки вважаємо, що кожне з означених понять потребує докладного тлумачення. У позитивному полі відзначаємо звернення авторки до розкриття методологічних засад дослідження, що здебільшого подається у дисертаціях докторського рівня. Водночас це позитивно відрізняє дисертацію Н. Листопад з поміж інших дисертацій.

Отже, рецензоване дослідження спрямоване на підвищення якості та ефективності освітньо-виховного процесу підготовки майбутніх фахівців, здатних використовувати цифрові ресурси та інструменти у професійній діяльності з дітьми та в повсякденні. Зазначимо, наукова новизна здобутих результатів Н. Листопад має не лише теоретичне, але й практичне значення, оскільки вносить вагомий вклад у розроблення нових цифрових технологій навчання.

Акцентуємо на практичному аспекті, що передбачає впровадження розроблених у дисертації Н. Листопад методик діагностування сформованості цифрової культури студентів педагогічних коледжів та експериментальної методики формування цифрової культури студентів педагогічних коледжів спеціальності 012 Дошкільна освіта; оновленні змісту самостійної роботи здобувачів фахової передвищої освіти і розробленні комплексу самостійно-дослідницьких завдань для студентів коледжу для набуття ними уявлень щодо формування їхньої цифрової культури; розкритті особливостей застосування інформаційно-комунікаційних технологій для формування цифрової культури студентів педагогічних коледжів спеціальності 012 Дошкільна освіта; складанні методичних рекомендацій із дотримання правил кібербезпеки та захисту від негативних інформаційних впливів і соціальної відповідальності в роботі з професійно-орієнтованим цифровим контентом; здійсненні рефлексії

успішності застосування цифрового освітнього контенту; збагаченні змісту фахових навчальних дисциплін («Інформатика», «Вступ до спеціальності (Технологія галузі 01 Освіта/Педагогіка)», «Інформаційні технології та технічні засоби», «Педагогіка») та педагогічної практики («Навчальна (психолого-педагогічна) практика», «Педагогічна практика») додатковими темами і завданнями, спрямованими на формування цифрової культури студентів педагогічних коледжів спеціальності 012 Дошкільна освіта. Матеріали дослідження можуть бути використані в системі підготовки фахових молодших бакалаврів у закладах фахової передвищої освіти, а також стануть у пригоді під час проходження здобувачами фахової передвищої освіти ознайомлювальної й активної педагогічних практик, виконання курсових робіт, у системі вищої і післядипломної педагогічної освіти, неформальної та інформальної освіти майбутніх вихователів ЗДО.

Щодо структури дисертації, то всі розділи взаємопов'язані та висвітлюють послідовність вирішення поставлених завдань.

У «Вступі» дослідницею кваліфіковано обґрунтовано актуальність теми дослідження, простежено їх зв'язки із важливими науковими дослідженнями та соціальними потребами суспільства, визначено об'єкт, предмет, мету, завдання, гіпотезу дослідження, розкрито наукову новизну і практичне значення здобутих результатів, презентовано методологічні характеристики дисертації, схарактеризовано систему використаних у роботі дослідницьких методів, подано дані апробації, упровадження авторського доробку, публікації, структуру та обсяг дисертації, що дозволяє схарактеризувати науково-понятійний апарат як продуманий і обґрунтований.

У першому розділі «Теоретичні засади формування цифрової культури студентів педагогічних коледжів» - науково обґрунтовано зміст феномену «цифрова культура студентів педагогічних коледжів спеціальності 012 Дошкільна освіта»; уточнено зміст понять «цифрова грамотність», «цифрова компетентність», «цифрова зрілість», «цифровий світогляд», «цифрове освітнє середовище педагогічного коледжу», «формування цифрової культури

студентів педагогічних коледжів спеціальності 012 Дошкільна освіта». Визначено компоненти, критерії, показники, схарактеризовано рівні сформованості цифрової культури студентів педагогічних коледжів спеціальності 012 Дошкільна освіта. Визначено педагогічні умови формування цифрової культури студентів педагогічних коледжів спеціальності 012 Дошкільна освіта.

Другий розділ дисертаційного дослідження «Експериментальне дослідження формування цифрової культури студентів педагогічних коледжів спеціальності 012 Дошкільна освіта» присвячено обґрунтуванню педагогічних умов, побудови моделі та розробленню методики забезпечення процесу формування цифрової культури студентів педагогічних коледжів спеціальності 012 Дошкільна освіта.

Отже, у змісті дисертації Н. Листопад, відповідно до науково дослідних завдань, розкрито важливі аспекти обраної теми і змістовно їх наповнено. Усі розділи дисертації органічно взаємопов'язані та мають внутрішню логіку викладу матеріалу.

Дисертаційне дослідження Н. Листопад, завершують логічні та аргументовані висновки. Основні положення і висновки дисертаційного дослідження викладені здобувачем у достатній кількості наукових публікацій. Опубліковані роботи відповідають темі дослідження.

Позитивно оцінюючи здобутки дисертантки, вважаємо за необхідне зазначити окремі дискусійні положення та дещо інші погляди щодо її змісту:

1. На нашу думку, в теоретичній частині роботи недостатньо уваги авторка приділила вивченню зарубіжного досвіду далекого зарубіжжя, який міг би поглибити розуміння самого процесу цифрової культури та технології її формування.

2. На сторінці 107 дисертації ідеться про «педагогічне ментерство» здобувачів освіти. Вважаємо доцільним уточнити яким чином це відбувалось і яким був його результат.

3. Виникла необхідність у запитанні «Яким ви уявляєте персональне освітнє цифрове середовище вихователя-практика ЗДО, сформулюйте його».

4. Вимагає пояснення рівень сформованості цифрової культури номінований вами як «поглиблений». Чим він вирізняється від високого і достатнього?

Означені зауваження не зменшують наукової цінності дисертаційної роботи Листопад Наталії Леонідівни і можуть бути використані автором як настанови у подальших дослідженнях і науково-педагогічній діяльності.

Дисертаційна робота за своєю актуальністю, ступенем новизни, постановкою та способом вирішення поставлених питань, теоретичним та практичним підґрунтям та обґрунтованістю здобутих результатів відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи згідно наказу МОН України №40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (зі змінами від 12.07.2019 р.), а її автор, Листопад Наталя Леонідівна, заслуговує на присудження ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

доцент кафедри дошкільної
та спеціальної освіти Мукачівського
державного університету

Оксана ЧЕКАН

Підпис доц. Оксани Чежан засвідчую:
учений секретар Мукачівського
державного університету

Оксана КОРОЛОВИЧ